

Genealogie

Het verborgen verleden van Steffen Hinrich Richter

Bij het onderzoek naar de voorouders van mijn overgrootmoeder Antke Meijer ontdekte ik een bijzonder verhaal over haar grootvader. Het verhaal voert ons naar Westerkappeln in Duitsland.

door Jurriane Rendering

Antke Meijer werd geboren op 20 september 1848 te Onstwedde. Haar vader Jans Hindriks Meijer werd te Onstwedde geboren op 16 april 1821 en haar tante Harmke op 9 januari 1823, eveneens te Onstwedde. Antkes grootouders zijn Hindrik Pieters Meijer en Ettien Janssens Rouw. Ik kon geen huwelijk van het echtpaar vinden. Van Hindrik Pieters Meijer was ook geen enkel ander spoor. Geen geboorte, geen huwelijk en geen overlijden.

Bij het zoeken naar een huwelijk van de ouders van de vader van Antke en haar tante Harmke kwam ik wel een huwelijk tegen van ene Ettien Janssens met Steffen Hinrich Richter op 18 december 1818 te Onstwedde. Deze Ettien Janssens is gedoopt op 30 juli 1780 te Onstwedde en dochter van Jans Andries en Harmke Aijkes. Steffen is geboren op 12 mei 1782. In de huwelijksakte wordt niet duidelijk vermeld waar Steffen geboren is, maar wel dat hij een zoon is van Arent Hinrich Richter en Trijne Griete Pieters, die gewoond hebben in Cappeln in het Graafschap Tecklenburg. Het huwelijk met Steffen zou een eerder huwelijk van 'onze' Ettien geweest kunnen zijn dat slechts kort geduurd heeft, want twee en een half jaar na het huwelijk met Steffen wordt er een kind geboren met als vader Hindrik Pieters Meijer. Er zou dan in de tussentijd een tweede huwelijk moeten zijn geweest.

Dubbelgangster?

Omdat er ook sprake zou kunnen zijn van twee vrouwen met een zelfde naam die in dezelfde periode in Onstwedde woonden, heb ik gezocht naar een 'dubbelgangster'. Op 8 januari 1874 overlijdt te Holte, gemeente Onstwedde, een vrouw met de naam Ettien Rouw, weduwe van Hendrik Meijer. Dit is dus de

grootmoeder van Antke Meijer. Ettien was 84 jaar oud en verdere gegevens over haar zijn bij de aangevers (buren van Ettien) niet bekend. Hendrik is dus voor haar overleden. Zijn overlijdensakte was echter niet te vinden. Bij het zoeken op de voornaam Ettien, als relatie van de overledene, vond ik een overlijdensakte van Steffen Hinrich Richter (arbeider) 59 jaar oud, geboren 12-05-1782 te Cappeln¹ in Graafschap Tecklenburg, overleden op 06-10-1841 te Onstwedde. Dat was de Steffen die in 1818 is getrouwd en die dus niet vlak na zijn huwelijk is overleden maar 23 jaar later. Het leek er dan toch op dat er sprake was van twee vrouwen met de naam Ettien Jans / Janssens.). De volgende gegevens had ik op dat moment:

30-07-1780	doop Ettien dochter van Jans Andries en Harmke Aijkes
12-05-1782	doop Steffen Hinrich Richter te Cappeln, graafschap Tecklenburg
18-12-1818	huwelijk Ettien Janssens en Steffen Hinrich Richter te Onstwedde
17-04-1821	doop Jans Hindriks Meijer, zoon van Hindrik Pieters Meijer en Ettien Janssens Rouw
09-01-1823	doop Harmke Hindriks Meijer, dochter van Hindrik Pieters Meijer en Ettien Janssens Rouw
06-10-1841	overlijden Steffen Hinrich Richter, echtgenoot van Ettien Janssens
05-01-1864	overlijden Ettien Janssens Rouw, weduwe van Hindrik Meijer

1) Cappeln in het Graafschap Tecklenburg heet tegenwoordig Westerkappeln

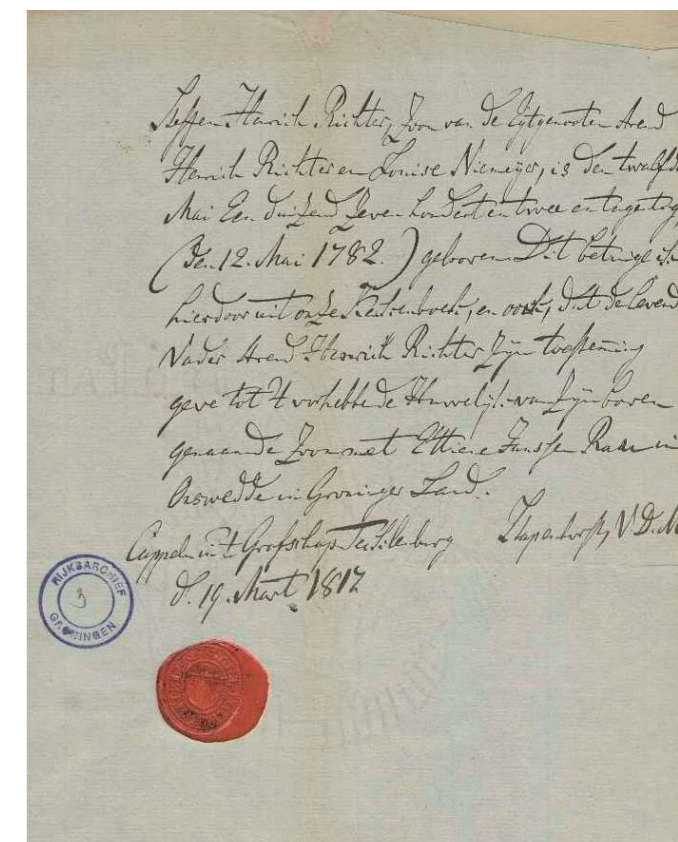

Evangelische Stadtkirche Westerkappeln. In deze kerk werd Steffen H. Richter gedoopt. Foto: J.A. Rendering, 2015.

Bij de huwelijksakte uit 1818 zitten huwelijkse bijlagen die meer informatie prijsgeven over het bruidspaar Steffen en Ettien. In de bijlagen zit een verklaring van de geboorte van Steffen Hinrich Richter, een uittreksel van het doopregister van de Gemeente Onstwedde van de doop van Ettien Jansen een akte (brevet) opgesteld op 27 november 1818. In het bewijs van geboorte van Steffen staat dat zijn dan nog in leven zijnde vader zijn toestemming geeft voor het huwelijk van Steffen met Ettien Janssens Rouw. Dit bewijs is opgemaakt op 19 maart 1817. Steffen en Ettien waren dus al in 1817 van plan om te gaan trouwen. Het huwelijk was uiteindelijk ruim anderhalf jaar later.

De op 27 november 1818 opgemaakte akte is een zogenaamde akte van bekendheid en is opgesteld door de vrederechter van het Kanton Pekela, kwartier Winschoten. In de akte staat dat Arent Hinrich Richter, de vader van Steffen, is overleden in mei 1817 te Osterbeck (dit is in de buurt van Westerkappeln). Zijn moeder Trijne Griete Pieters is in het jaar 1804 overleden. De verklaring is afgelegd door Andries Janssens Rouw, Aike Janssens Rouw, Jacob Alberts Witkop en Harm Hindriks Meijer.

Steffen heeft volgens de getuigen vele jaren in Onstwedde gewoond. De getuigen verklaren dat zij Steffen al lang kennen en vriendschappelijk met hem

Document ondertekend door de dominee van de Evangelische kerk te (Wester)Cappeln, d.d.18 maart 1817, met de geboortedatum en de naam van de ouders van Steffen H. Richter en een verklaring dat vader Arent Hindriks Richter zijn toestemming geeft voor het huwelijk van zijn zoon met Ettien Janssens Rouw.

omgaan. Ook zijn ze bekend met de ouders Arent Hinrich Richter en Trijne Griete Pieters. Maar dat is vreemd, want in het geboortebewijs van Steffen wordt een heel andere moeder genoemd. De ambtenaar van de burgerlijke stand heeft Trijne Griete Pieters als moeder ingeschreven in de huwelijksakte, terwijl op het in 1817 opgestelde bewijs van geboorte Louise Niemeier als moeder wordt vermeld. Twee totaal verschillende namen dus die blijkbaar wel door de ambtenaar werden geaccepteerd.

Getuigen

Over drie van de vier getuigen kon ik iets vinden. Andries Janssens Rouw en Aike Janssens Rouw blijken twee broers van Ettien Janssens Rouw te zijn. Jacob Alberts Witkop, is de schoonvader van Aike Janssens Rouw. De vader van broers en zus Rouw is Jans Andries Rouw. Andries is een kind uit zijn eerste huwelijk. Aike en Ettien zijn kinderen uit het tweede huwelijk van Jans Andries Rouw en Harmke Aijkes. Door deze familierelaties kon ik vaststellen dat Ettien Jans (of Janssens) en Ettien Janssens Rouw dezelfde persoon is. Bij geboorte en huwelijk wordt bij vader Jans en zijn kinderen het patroniem vermeld als naam, bij het overlijden hebben zij de achternaam Rouw.

De getuige Harm Hindriks Meijer is geen (aangetrouwde) familie. In welke relatie hij stond tot Steffen Richter heb ik niet kunnen achterhalen. Harm Meijer is loonknecht →

en heeft waarschijnlijk in Onstwedde samengewerkt met Steffen Richter en de familie Rouw. In 1823 trouwt er een Harm Hindriks Meijer in Nieuwe Pekela. Deze Harm Hindriks Meijer is geboren in 1799 en is dus niet degene die in 1818 een van de getuigen is, want die Harm was op dat moment al 28 jaar oud. Tenminste dat staat in de akte. Omdat er in de akte ook andere gegevens staan die niet helemaal juist zijn, kan het best zijn dat Harm Hindriks Meijer tien jaar jonger was dan opgegeven en dat dit wel dezelfde man is.

Steffen Hinrich Richter

De huwelijkse bijlagen hebben duidelijkheid gegeven over Ettien Janssens Rouw. De achternaam Rouw stamt van de grootvader van Ettien, Andries Johannes Rouw. Haar grootmoeder is Ettien Jans Olingh. Volgens Wegman² zijn Ettien Jans Olingh en Andries Johannes Rouw op 25 september 1735 te Onstwedde getrouwd.

Steffen Hinrich Richter

Omdat er verder geen gegevens te vinden waren over Hindrik Pieters Meijer kreeg ik steeds meer het vermoeden dat Steffen Hinrich Richter en Hindrik Pieters Meijer een en dezelfde persoon waren. Maar hoe kon ik dat bewijzen, de namen leken totaal niet op elkaar. Er was geen enkel aanknopingspunt of bewijs om te bevestigen dat het geen vermoeden was maar een feit. Daarbij kwam dat ik in *Het kerspel Onstwedde deel I* twee vermeldingen vond van beide personen. Steffen Hindriks Richter koopt op 29 maart 1819 huisnummer 76 te Onstwedde en verkoopt dit weer op 5 november 1819. Steffen Richter is volgens Wegman gehuwd op 18-12-1818 met Ettien Jans³. Er zijn geen kinderen bekend. Op 15 september 1823 koopt Hindrik (Hendrik) Pieters Meijer te Onstwedde huisnummer 117 voor 50 gld. Hij zou later nog 10 gld betalen. In 1829 woont het gezin nog in dit huis. Bij Hendrik Pieters Meijer staat dat hij vóór 1821 gehuwd is met Ettien Janssens Rouw en dat de akte niet is gevonden. Wel worden de twee kinderen Jans en Harmke genoemd.⁴

Groninger Archieven

Tijdens een aantal bezoeken aan de Groninger Archieven hebben de medewerkers aldaar met mij meegedacht over mogelijke oplossingen. Er werd geopperd dat Ettien en Steffen samen wellicht geen kinderen konden krijgen en dat Ettien daarom kinderen heeft gekregen met Hindrik Pieters Meijer. In de 21e eeuw misschien geen raar idee, maar voor 1821 lijkt mij dit wel heel erg modern. Toen opperde een van de medewerkers dat er misschien een memorie van successie zou kunnen zijn waar we informatie in konden vinden. Steffen en Ettien waren arbeiders, dus er zou niet veel te erven zijn geweest, maar er was in 1823 wel een huis gekocht. En inderdaad is er een memorie van successie opgemaakt bij het overlijden van Steffen Hinrich Richter. Hij had niet veel aan geld en goederen nagelaten maar bij de memorie

van successie zit een belangrijke verklaring. En daarin lag de oplossing van de puzzel.

Steffen Hinrich Richter

Ettien Rouw verklaart dat Steffen Hinrich Richter de vader is van haar, in 1842 nog minderjarige, kinderen Jans en Harmke. Hiermee had ik het bewijs dat Steffen en Hindrik dezelfde persoon waren. Steffen heeft dus na het huwelijk zijn naam veranderd. Maar waarom? In november 1819 gebruikt hij nog zijn eigen naam bij de koop van een huis, twee jaar later heet hij anders. Daar moet een reden voor zijn geweest maar ik kon hier niets over vinden. Ook in het archief in Groningen had men geen idee waar ik meer informatie zou kunnen vinden.

TEFAM

Wellicht dat ik in de geboorteplaats van Steffen iets kon vinden. Bij het zoeken naar gegevens in de regio Tecklenburg stuitte ik op de Tefam (Familienforschung Tecklenburgerland). Dit is een vereniging van hobby-genealogen die zich bezighouden met het familieonderzoek in deze streek. De vereniging is gevestigd in Lengerich en men kan daar iedere vrijdagmiddag terecht voor onderzoek in het archief van de vereniging. Ik besloot tijdens een vakantie bij de Tefam langs te gaan en daar trof ik de voorzitter mevrouw Renate Dry. Zij was zeer geïnteresseerd in mijn zoektocht en begon direct te zoeken in de databank. Al snel hadden we een aantal treffers. De doop van Steffen Hinrich Richter in 1782, het huwelijk van zijn ouders Arent Richter en Louisa Niemeier in 1777, de doop van een aantal andere kinderen en een tweede huwelijk van vader Arent Richter met Anna Maria Elsabein Borgmans in 1792. Maar we vonden ook een doop op 7 maart 1802 te Westerkappeln van een Johann Heinrich Adolph Richter waarbij als moeder Anna Catharina Borgmans wordt vermeld en als vader Steffen Hinrich Richter. De ouders zijn niet gehuwd. ‘Onze’ Steffen was 22 jaar oud in 1802, dus oud genoeg om de vader van dit kind te kunnen zijn. Dit moest dezelfde Steffen Richter zijn. Deze conclusie trokken wij mede, omdat er ook geen andere man met dezelfde naam, in ongeveer dezelfde leeftijd, werd gevonden. Steffen was dus ongehuwd vader van een kind in Westerkappeln. Dit kan de reden van Steffens vertrek naar Onstwedde zijn.

Borgmans

De moeder van het kind is Anna Catharina Borgmans en de tweede vrouw van vader Arent Hinrich Richter was Anna Maria Elsabein Borgmans. Ik heb (nog) niet kunnen vinden of er een familierelatie is tussen deze twee vrouwen. De naam Borgmans komt veel voor in en rondom Westerkappeln. Het zou kunnen zijn dat zij zusjes waren of moeder en dochter. Van Anna Catharina Borgmans en het kind kon ik, naast de doop, verder geen gegevens vinden. Totdat ik in het voorjaar van 2018 weer

No 192 Brevet....den 26 nov 1818

Op heden den zes en twintigsten november des jaar een duizend achthonderd achtien voor ons Meester Jacob van Gessler De Raadt, Vrederegter van het Kanton Pekela, kwartier Winschoten, Provincie Groningen, geadsisteerd door onzen griffier compareerden ten verzoeke van Steffen Hindrik Richter van beroep arbeider wonende te Onstwedde 1e Jacob Alberts Witkop, oud drie en zestig jaar, van beroep arbeider, 2e Andries Jansens Rouw oud vijf en zestig jaar, van beroep dagloner, 3e Aike Jansens Rouw, oud drie en dertig jaar, van beroep arbeider, 4e Harm Hindriks Meijer oud acht en twintig jaar van beroep loonknegt, allen te Onstwedde wonende uitgezonderd Jacob Alberts Witkop en Aike Jansens Rouw, welke ten Nieuwe Pekela zijn woonachtig – welke verklaarden zeerwel te weeten dat Trijne Griete Pieters in het jaar achttienhonderd vier, en Arent Hinriks Richter, in het jaar achttien honderd zeventien, in de maand mejj te Oosterbeck te Pruischenland zijn overleeden, welke in leven ehelieden waren, en ouders van den verzoeker – gevende .de comparanten tot reden van wetenschap, dat zij met den overledenen in der tijd wel omgang en verkering hebben gehad, als hebbende de verzoeker, langen jaaren te Onstwedde gewoond, waarmede de comparanten veel vriendschappelijke verkering in die tijd hebben gehouden, waardoor zij in kennis met de overledenen zijn geraakt, en dat dus dezen verklaring door hen naar waarheid was gedaan waarvan en van al het welke dit Proces verbaal is gedateerd en door ons en onzen griffier benevens de comparanten na duidelijke voorlezing hebben getekend, uitgezonderd Aike Jansens Rouw en Steffen Hindrik Richter, welken verklaarden niet te kunnen schrijven en na gedane registratie door ons een brevet zal worden uitgegeven op dag maand en jaar als boven ondertekend door Jacob van Gessler De Raadt, de vrederegter, [...] de Griffier J.A. Witkop, A.J. Rouw, Harmen Hindriks Meier

Steffen Hinrich Richter

Transcriptie van de verklaring van vier personen over hun bekendheid met Steffen Hinrich Richter en zijn ouders ondertekend op 26 november 1818. Opgenomen in de huwlijkse bijlagen bij het huwelijk van Steffen Hinrich Richter en Ettien Janssens Rouw, 18 december 1818.

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

eens op Familysearch.org zocht. Er waren in februari 2018 nieuwe gegevens opgenomen en ik vond een huwelijk te Westerkappeln op 11 juli 1792 van Anna Catharina Maria Borgmans met Johan Herman Richter. Verder vond ik de doop van twee kinderen van dit echtpaar. Op 8 november 1795 werd Georg Wilhelm Richter gedoopt en op 8 oktober 1797 Johan Friederich Rudolf Richter. Dit zou de Anna Catharina Borgmans kunnen zijn die in 1802 een kind kreeg van Steffen Hinrich Richter. Zij is wel ouder dan Steffen. Bij haar huwelijk in 1792 zal ze toch minstens 18 jaar oud zijn geweest. Ik heb drie doopinschrijvingen gevonden van ene Anna Catharina Borgman, elk met andere ouders, in 1767, 1770 en 1771. Er is echter geen enkel aanknopingspunt waarmee ik kan vaststellen of hier de doop van de gezochte Anna Catharina bij zit.

Steffen Hinrich Richter

Wie Johan Herman Richter is, heb ik ook (nog) niet gevonden. Steffen Richter heeft een jongere broer met de naam Johan Herman, maar die is in 1786 geboren en was dus nog maar een kind van zes jaar in 1792. Of Johan

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

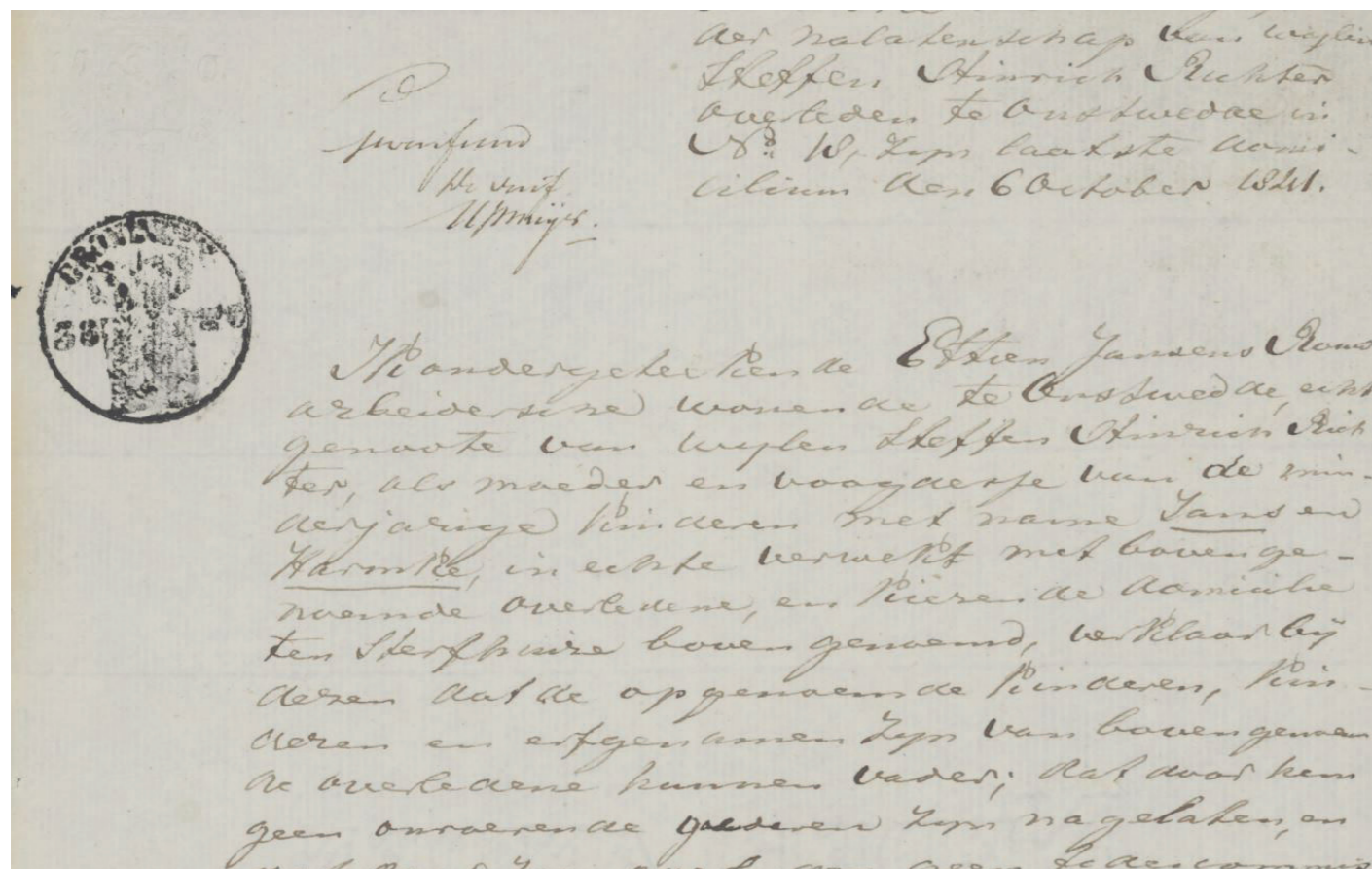
Steffen Hinrich Richter

Steffen Hinrich Richter

^[1] 2) C.J. en R.M.A. Wegman, Westerwolders en hun woningbezit van 1568 tot 1829, Het kerspel Onstwedde deel I, Het dorp Onstwedde, blz 415

^[2] 3) Idem blz 379

^[3] 4) Idem blz 553

Het bovenste deel van de verklaring van Ettien Janssens Rouw over de vader van haar beide kinderen. Opgenomen in de memorie van successie bij het overlijden van Steffen Hinrich Richter. Ondertekend 24 januari 1842.

Waarom naam veranderd?

Door spuurwerk in binnen- en buitenland is het verborgen verleden van Steffen Hinrich Richter voor een deel ontrafeld. We weten dat hij na november 1819 de naam Hindrik Pieters Meijer gebruikte. Er blijven nog vragen over. De belangrijkste vraag blijft natuurlijk waarom hij zijn naam heeft veranderd, waar was hij bang voor? En wie was Trijne Grietje Pieters? Deze naam komt, behalve in de huwelijksakte van Steffen en Ettien uit 1818 en de overlijdensakte van Steffen uit 1841, nergens voor. Ze was in ieder geval niet de moeder van Steffen. Was dit ook een verzonnen naam? En wat is er gebeurd met het kind Johann Heinrich Adolph Richter en zijn moeder Anna Catharina Borgmans? Na de doop in 1802 is er niets meer over hen te vinden.

Het is onduidelijk of de kinderen van Ettien en Steffen hebben geweten dat hun vader eigenlijk een andere naam had. In zijn overlijdensakte heeft hij zijn eigen naam en moeder Ettien verklaart dat Steffen Hinrich Richter de vader is van haar beide kinderen. De twee kinderen zijn bij de burgerlijke stand ingeschreven onder de naam Meijer en hebben ook altijd die naam gehouden. Zij zagen waarschijnlijk geen noodzaak om de achternaam aan te passen. Hierdoor zijn er nu misschien nog een paar mensen in Nederland die de naam Meijer hebben maar eigenlijk dus Richter hadden moeten heten. Overgrootmoeder Antke Meijer kwam uit een gezin van tien kinderen. Slechts vier van de kinderen bereikten

de volwassen leeftijd. Ettien Meijer, een zus van Antke, werd zelfs 100 jaar! Jacob Meijer, de jongste broer, kreeg in ieder geval in 1891 een zoon met de naam Hendrik. Van deze Hendrik Meijer kunnen nog nazaten met de achternaam Meijer in leven zijn. ■

Voor meer informatie zie website auteur: www.jurrianerending.nl

Geraadpleegde websites

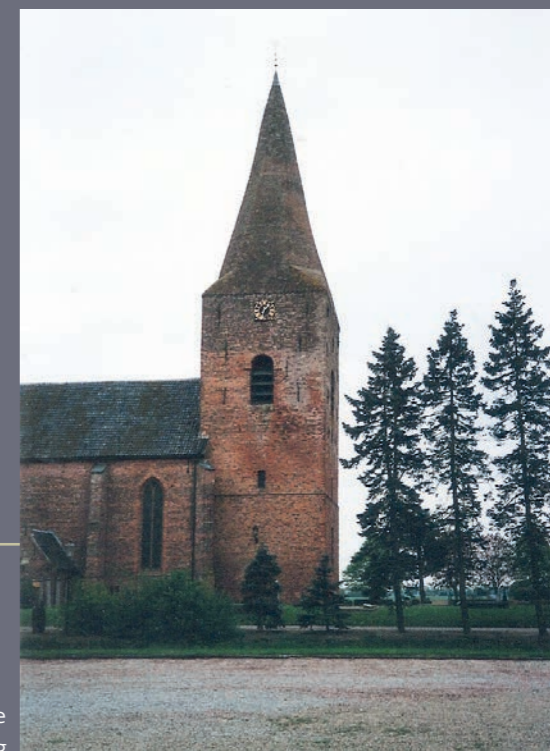
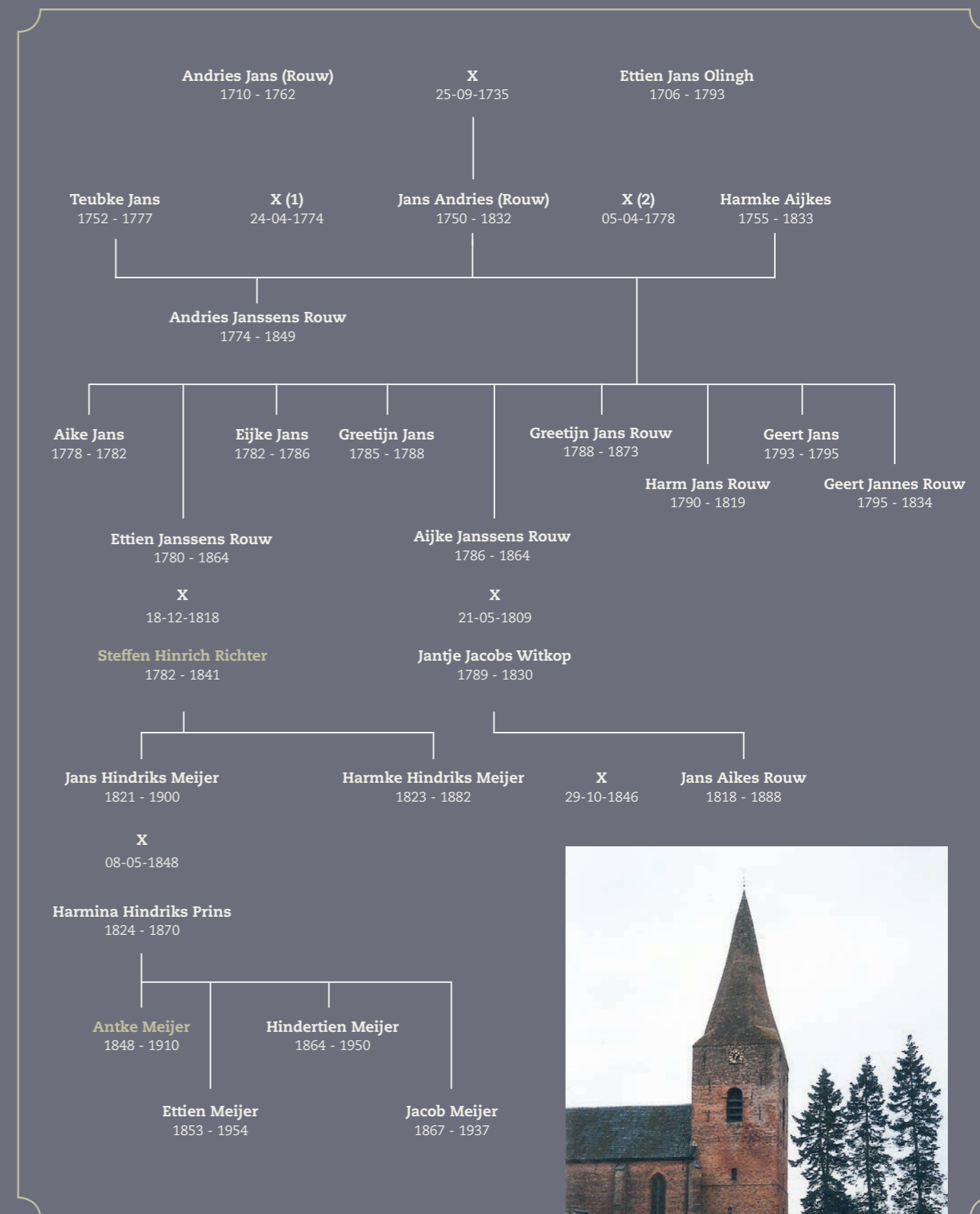
- www.wiewaswie.nl
- <http://www.te-gen.de/> (Familienforschung Tecklenburger Land- Tefam)
- www.familysearch.org
- www.zoekakten.nl (niet meer actief)
- www.archieven.nl
- www.delper.nl

Bezochte archieven

- Groninger Archieven te Groningen
- Het Nationaal Archief te Den Haag
- Familienforschung Tecklenburger Land- Tefam, te Lengerich, Duitsland
- Landeskirchlichen Archiv te Bielefeld, Duitsland

Literatuur

C.J. en R.M.A. Wegman, *Westerwolders en hun woningbezit van 1568 tot 1829, Het kerspel Onstwedde deel I, Het dorp Onstwedde* (Wierden november 1995).

De hervormde kerk van Onstwedde omstreeks 2000. Foto: J.A. Rendering